

I. N. J.
DISPUTATIO THEOLOGICA
DE
PRECIBUS PRO
SUIMET CONVER-
SIONE AD DEUM
FUSIS,

QVAM
CUM CONSENSU VENERANDÆ FACULTATIS THEOLOGICÆ
SUB PRÆSIDIO
DN. JOANNIS FECHTI,
S.S. THEOL. D. EJUSDEMQUE PROFESS. PUBL.
ORDIN. CONSISTOR. DUC. ADSESSORIS, DISTR. ROSTOCH.
SUPERINT. FACULTATISQUE THEOL. SENIORIS:
IN FIDE PATRIS & STUDIORUM
SUORUM PROMOTORIS ÆTERNO CULTU
PROSEQVENDI
AD DIEM VII. MARTII. MDCCXIV.
IN ALMA ROSARUM
H. Lq; C.
PLACIDÆ DISQVISITIONI EXHIBET
JOHANN. HENRIC. MAYER,
BAHNOA - POMERANUS.

ROSTOCHII,
Typis Joh. WEPPLINGI, SER, PRINC, & ACAD. Typogr.

I. diss. A
6, 19

5. 6. 7.

166(19)

VIRIS

De Republica Gedanensi insigniter meritis

Illustri, Magnificis, Generosis, Maximeq; strenuis

Dn. JOHAN. ALBERTO Rosenberg/

Burggrafio Regio Eminentissimo,

Dn. CHRISTOPHORO FISCHERO,

Dn. GABRIELI FRIDER. Schumann/

Dn. SALOMONI GABR. Schumann/

Consulibus Fulgidissimis, Prudentissimis,

Nec non Consultissimo atque Prenobilissimo

Dn. JOH. SIGISMUNDO FERBERO,

Splendidissimi Dicasterii Adseffori gravissimo

Ut & Maxime Reverendo Amplissimoque

Dn. JOHANNI FALCKIO,

Pastori Catharinæo dudum meritissimo,

Utique etiam Nobilissimis ac Specatissimis

Dn. CAROLO GODOFR. Schmieden/

Dn. HENRICO FREDERO,

Dn. VALENTINO Schlieff/

Patritiis ad exornandam Patriam Dotibus Conspicuis Instructissimis;

Dominis Evergetis & Promotoribus

Fortunarum mearum olim & olim, qua Clientem decet

veneratione ac pietate colendissimis

Sacrum!

Ad Nobil. & Clarissimum Dn. MAYERUM.

Vamprimum Academiæ nostræ sacræ initiatus es,
MAYERE optime, igniculi illi, in Gedanensi Tibi pa-
læstra impressi, in flammulas prorumpere cœperunt
& variis solidæ eruditionis auctibus amplificari. Cum-
que scire Tuum nihil esse putares, nisi Te scire hoc sciret al-
ter, cathedram concendere, cum Commilitonibus, non mani-
bus qvidem, ore tamen linguaqve digladiari, viresqve inter
eruditorum turmas haçtenus collectas & exercere & ostendere
pensi habuisti. Vidimus hos impetus Tuos & ad majora quo-
tidie eluctandi contentiones, & qvam publico spem, qvamqve
expectationem promittas, argumento neqvaqvam dubio col-
ligimus. Eandem igitur ut ipso aliquando effectu inter omnes
TUORUM gratulationes expleas, ex toto pectore opto. Scr.
in Musæo, die **XIX**, Febr. **MDCCXIV**.

JO. FECHT, D.

*Clare Docto DNO. MAYERO, s. S. Theol. Studioſo strenuo,
Præsentis Dissertationis eruditissimæ & maxime piæ
Respondenti felicissimo*

S. P. D.

J. N. QVISTORPIUS, D.

Tuam propitia veritate, Optime MAYERE, laudo in studiis industri-
am, qvam & olim multis in illustri Gymnasio Gedanensi probasti do-
cumentis, ut me per epistolam summe Reverendus Dn. *Johannes Falckius*, Theolog. & Pastor insigniter Dantisci meritus, Agnatus & Frater in
Christo, (qvem DEUS adhuc diu velit habere sospitem Tibi Patronum & mihi
consangvineum integerrimum) certiorem fecit. Abs illo etiam tempore, quo
nobis redux factus es, nullam sine litera dimisisti horam. Comites habes
modestiam & pietatem in primis æstimandam, infucatisqve Christianis jucun-
dissimam. Publicis etiam speciminibus virtutem tuam, tam in Cathedra Ecclesi-
stica, qvam Academica demonstrare Tibi pulchrum est, testes harum laudum
sunt

K 2

Sententes in Academia nostra docentes; Præprimis Maxime Venerandus TUL.
Præses exhibitæ Disputationis, Senior totius nostri corporis & apud Exteros longe
Inlytus. Sic studia & vitam agis Studio Theologo dignam omnibusq; Patronis
Munificis & bonis commendandam. Faxit D. T. O. terque M. ut studiorum
tuorum emolumenta brevi sentias uberrima.

Dabam è Mas. M. Dominic. Reminiscere Ao. 1714.

Nobil. atque Doctissimo DN. MAYERO, Amico
atque Auditori suo jucundissimo xárgen!

Illi demum ex Nobilissimorum DNN. Studiosorum cohorte sibi, consci-
entiaeque suæ benè consulunt, qvi ad Academiam, tanquam bonarum ar-
tium fœcundam matrem missi, DEUM, omnium artium ac scientiarum Sa-
torem statoremve, cultu haud infucato sibi reddunt propitium, tempus
non otio, non luxu, non comedationibus, aliisque id genus flagitiis consu-
munt, sed totos se, quanti quanti sunt, studiis dicant, tradunt, mancipant,
insimul quoque humanitati, civilitatiq; ex animo litant. TU itaque optime
DN. MAYERE! rebus tuis optime præesse studies, Summum Numen humillimè
colendo, bonas literas intimè amando, savitatemque morum toto ex pectore
induendo. Hinc DEUM habes benevolum, Patronos faventes, Præceptores,
Doctoresque in sinu gaudentes. Qvia verò illum, quem Tibi hactenus compa-
rasti, eruditionis apparatum publicè exponere, atque sub umbone DN. SENIO-
RIS nostri maximè Venerabilis, (quem adhuc diu sospitem velit esse Summum
Numen) cathedram Academicam concendere paras, de rebus Theologicis cum
eruditis eruditos misturus discursus, hos Tibi conatus honestissimos ex animo
gratulor, DEUM precatus, velit savissima gratiæ suæ aura Tibi nunquam non
quam clementissimè adspirare, studiaque tua hactenus laudabiliter gefta, ad ma-
jus inde fastigium benignissimè provehere, in solius æterni Patris gloriam, ec-
clesiæ emolumentum, ac Consangvineorum Amicorumque gaudium. Vale,
faveque.

T. T.

HERM. CHRISTOPH. Engelen / D,

Nobil. atque Clarißmo DN. Respondenti, ingenuo S. S. Theol. Cultori,
S. & O.

Omnia approbandum ab omnibus est, quod aggredieris, institutum
tuum, Optime MAYERE! quando publicum laudatissimæ tuæ diligentiaæ
ac comparatæ per illam in Regiomontanâ partim, partim & hac no-
strâ Rostochiensi Academiis eruditionis specimen es exhibitus. Ecquid enim
studiis

studiis invigilasse juvāt; si non & profectus in hisdem nostrōs pālām ostenderimus? Ignoti qvippe nulla cupido. Ut proinde haud satis bene rebus suis consulere mihi videantur, qvicunqve nullis doctrinæ speciminibus demonstrant, qvid ab illis in posterum sperare, sibiq; promittere Ecclesia Resve literaria publica queat. Tibi igitur, Amice Aestumatissime! merito congratulamur, qvi in publicum prodire non reformidas, industria tuæ fructam ostensurus, universæqve Academiæ in conspectu explicaturus scientiæ multo labore partæ thesauros. Et qvemadmodum privatim hactenus Doctorum tuorum præcepta tam pertinaci assiduitate haurire consuevisti, ut, qvæ frequentare occepisti, Auditoria nunquam Te desideraverint; Ita præcipiunt omnes fore, ut non nisi exoptatum felicissimumqve eventum hi tui conatus nanciscantur. Qvod ut fiat, Cœleste Numen comprehensus, ut & eruditionem tuam donaqve in Ecclesiæ commodum applicandi quam primum occasionem adipiscaris, & ceteræ tuæ virtutes, pietas, humanitas, atq; modestia, qveis animos aliorum amoremqve facile Tibi concilias, ubiq; locorum ac omni tempore, qvi digne aestiment, inveniant, opto vovoqve. Scr. Rostoch. d. 20. Febr. Anno 1714.

Cl. T.

FR. ALB. ÆPINUS, D. P.P.
addictissimus

Ad

Præcellentem atque Clariſſ. DN. MAYERUM,

Ex Sorore Nepotem, nec non Domesticum longè dilectissimum:

QVOTIES Te, MAYERE optime, oculis meisi ntueor, qvcd facio qvotidie; toties tacitâ gaudii perceptione demulcetur animus meus. Nunc enim, qvæ Summi Numinis ineffabilis est benignitas, impletam video spem illam, qvam mihi de Te à primis adolescentiæ Tuæ annis conceperam singularem. Ab obitu scilicet præmaturo & per qvam acerbo Matris Tuæ, Sororis, dum viveret, mihi longè charissimæ, pro viribus meis in id incubui, ut animum Tuum & literarum cultura & morum elegantia redderem exornatum; Nec Cohutui, per DEI gratiam, successus defuit exoptatus. Tantus enim in bonis literis aliisq; scientiis addiscendis ardor, eaq; morum integritas in Te semper fuit deprehensa, ut facile non modo meum sed & omnium, qvibus formandus committebaris, favorem obtineres. Primitus enim Præcellentiss. Dn. M. JOH. HO-VETII, rūv. c̄r. a. y. i. o. s., Scholæ Rostochiensis t. t. Directoris, deinde verò Ecclesiæ Parochialis Güstrovii Pastoris Prim., & qui hunc excipiebat, Excellentissimi Dn. PETRI BECKERI; Lycei modò dicti Moderatoris, & in Academiâ Prof.

X 3

Matthes.

Mathes. Publ. Ord. longè celeberrimi, vocati jam Archidiaconi Jacobæi dignissimi; Postea quoque Praclariss. DN. M. JACOBI WOLFII, Gymnasii Stralsundensis Rectoris meritissimi; Denique etiam celeberrimorum Athenæi Gedanensis Professorum Dn. D. Willenbergii, Dn. M. Gradii, nunc Pastoris ad Div. Mariæ Vigilantissimi, Dn. M. Groddeckii b. mem. Dn. M. Sartorii & reliquorum, præcipue vero Magnifici DN. SCHELGVIGHI Doctoris Theologi & Profess. Publ. de Ecclesiâ Orthodoxâ immortaliter meriti, ad cuius pedes maximâ cum voluptate pariter ac utilitate per aliquot annorum decursus sedisti, industriâ Tuâ in literis morumque innocentia singularem Tibi benevolentiam atque subsidia feliciter acquisivisti, concurrente ubivis & consilio & auxilio maxime Reverendo DN. FALCKIO, Theologo Gedanensi & Pastore ad D. Catharinæ longè meritissimo, quos omnes & singulos benignissimus DEUS in annos benè multos clementissime servet incolumes! Tandem etiam salutatis antea Musis Regiomontanis, Rostochio restitutus & in Academiâ, cui dudum adscriptus fueras receptus assiduâ Collegiorum freqventatione omnium Bonorum calculum atq; favorem meruisti, Nunc quoque cum DEO in publicum prodire satagis cunctis ostensurus, quod tempus haud inutiliter collocaveris. De quibus omnibus ex toto pectore Tibi gratulor, DEumque quod hactenus feci, ardentibus fatigabo precibus, ut hosce Conatus Tuos laudatissimos ad ipsius iolius gloriam directos prosperiora semper fata, se qui jubeat, quo favore Summorum ubivis Virorum, Patronorum verò maximè Gedanensem magis magisque conciliato atque confirmato finem, quem intendis honestissimum aliquando ex voto conseqvaris. Scrib. Rostochii, pri- die Calend. Martii. MDCCXIV.

JACOBUS BURGMAN, P.P.,
& Ecclesiastes Nicol.

I Ngenium, pietas, placitæque modestia vitæ
In Te jucundo foedere juncta micant:
Præterea pulchro indulges ardore Camænis,
Sacraque Castalidum nocte dieque colis;
Hinc Tua Te Virtus prohibet latuisse tenebris,
Promere sed satagit sedulitatis opes.
Perge Tuam studiis sic demulcere juventam,
Ut Jovæ placeas Egregiisque Viris,

Ac

*Ac olim propriis ornanda industria donis
Afficiat Dotes sorte decente Tuas!*

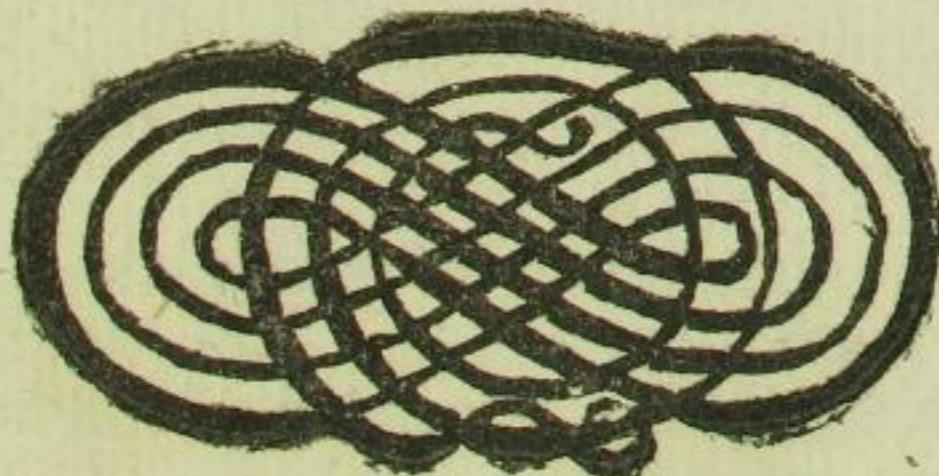
His dilectissimo suo Consobrino applaudit

M. ERHARDUS SPRENGEL,
Scholæ Rostoch. h. t. Con-Rect.

Ergo age, qvod teneris dudum es meditatus ab annis,
Qvod vigiles noctes, qvod meruere dies;
En Tibi promeritos jam Phœbus spondet honores,
Ipse paraturus singula clara Tibi.
Plura qvidem vellem, sed me Tua summa moratur
Virtus: ingenii visqve pusilla mei.
Aspiret rogit superum conceptibus Omen,
Nomen ut æternum sit maneatqve Tuum.
Dumqve paras abitum, felici sidere migres
Saxoniam, qvorsum Te Tua fata vocant;
Salvum Te servet, mala pellat Jova, Tibiqve
Jungantur Comites *Gloria, Vita, Salus!*

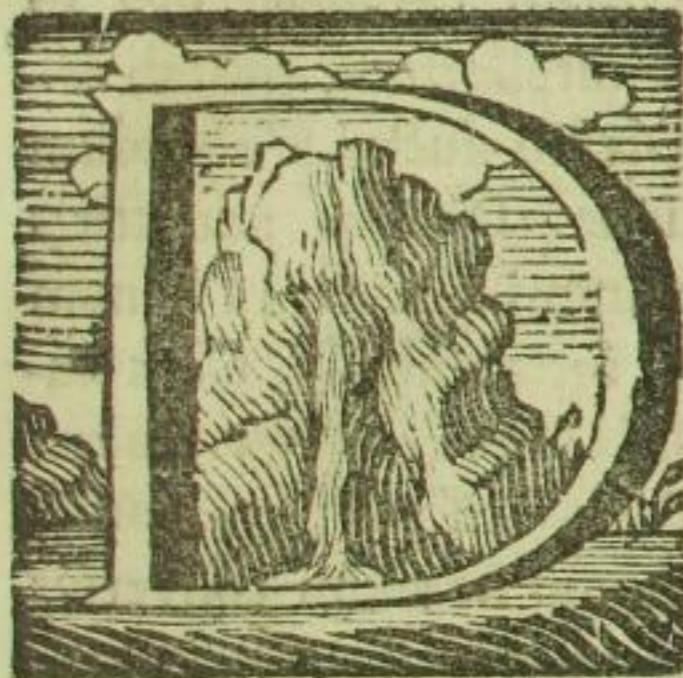
*Ornatissimo DN. Respondenti, Amico Honoratissimo
paucæ hæc gratulabundus adjecit*

M. JOANNES DAVID. HOHEISEL.

DE PRECIBUS
PRO SUIMET
CONVERSIONE
AD DEUM FUSIS.

I.

E precibus meditati-
onem Academicam institutur
sumus, non quidem secundum omnem
earum ambitum; nec enim facile ullum
aliud in sacræ Theologiæ corpore argu-
mentum in tam amplas se considerationes
diffundit; sed juxta eam tantum earum
partem, qva homo statum suum, DEO
non placentem, ex conscientiæ suæ impul-
su repræsentat, utqve ille per Spiritus Sancti gratiam emendetur, fu-
sis ad DEUM precibus contendit, spectatas. Nec enim in argumento
hoc vere πειραζομένῳ & ad necessariam animæ nostræ curam pertinente,
frustraneam nos operam impendere posse planissime persuasi sumus. Id
itaqve propositum nostrum ut felicem sortiatur successum. multisqve
ad conscientiæ suæ scrutinium, impendendamqve animæ suæ sollicitu-
dinem occasionem subministret, qva salutis suæ in altera vita obtainen-
dæ intra se certiores reddantur, DEUM seriis devotissimisqve preci-
bus veneramur.

II. Precum vocabulo omne id intelligi, qvo desideria nostra
DEO exponimus, sive id fiat voce, sive cogitatione, sive suspirio,
tralatitium est. Cumqve Apostolus easdem distinguere videatur in
δέησις, πειραζόμενος, ζήτευξις & εὐχαερίας, qvamqvm à qui-
busdam pro Synonymis habeantur, si tamen aliqua inter illas voces
differentia insinuatur, per preces, in disputationis nostræ fronte
positas, eam intelligi speciem necesse est, qva à Deo qvidpiam petimus,
qvod vel à nobis avertat, vel qvod nobis largiatur. Qvæ duabus
primis in Apostolico loco, I. Tim. II, 1. vocibus δέησις & πειραζόμενος intel-

A

intel-

intelligi plerisque interpretibus non improbabile videtur, cum duas voces reliquæ, εὐελέξις intercessionem pro aliis, εὐχαριστία vero gratiarum actionem manifestius exprimant. Ut adeo de illo Christianorum precum genere nobis sermo futurus sit; quod à DEO bonum quoddam, seu beneficium, conversionem ad DEUM, & inde profluentem veritatis sanctitatisque, rejectis erroribus & profanæ vitæ sordibus, amplexum à DEO expedit & implorat.

III. Conversionis vox vel actionem Divinam designat, qua intellectu & voluntate hominis operatur, ut intellectum ejus ab erroribus liberet & voluntatem ad obsequium Divino ductui præbendum disponat; vel passionem hominis, qua actiones Divinas admittit & viribus Divinitus concessis ad mutationem animi à malo ad bonum utitur. Illa ideo transitiva appellatur, hæc intransitiva. Cum itaque de precibus pro suimet conversione ad DEUM fusis agimus, ultra patet, intelligi conversionem non activam DEI, sed passivam hominis, sensumque inscriptionis esse, utrum homo nondum conversus possit preces ad DEUM fundere, ut ipsum convertat ipseque convertatur. Appellatur hæc hominis conversio alia voce pœnitentia. Cumque pœnitentia duabus constet partibus, contritione, seu cognitione peccatorum, metuque pœnaru[m], iisdem ex justo DEI judicio imminentium, & fide, quæ meritum Christi, pro peccatorum & culpa & pœna satisfacientis, immota fiducia apprehendit, fidemque hanc & damnatis intellectus erroribus & instructa optimis operibus voluntate omnibus testatam facit, redit quæstio aliis disposita verbis: an homo, antequam pœnitentia peccatorum suorum dueatur & in Christum credat, hoc ipsum à DEO precibus contendere & flagitare possit? Hunc talem hominem in recentiori præcipue controversiarum tractatione irregenitum vocamus & ab eo, tanquam Spiritu destituto, omne id removemus, quod non nisi à sanato Divina sanctissimi Spiritus virtute hominis intellectu provenire posse vulgo creditur.

IV. Evidem ipsorum converrorum status ita comparatus est, ut non sit ab omnibus peccatis immunis. Vitant illi evidem ea peccata, quæ prævio intellectus consilio & deliberata voluntate committuntur, quibus si involvuntur, fidei naufragium faciunt & conversionis gratiam amittunt. Sed ideo à peccatis, quæ vocamus, infirmitatis, quæque naves in pulcro quantumlibet corpore appellari fas

fas est, neqvaquam sunt alieni. Testatur Johannes Apostolus, ea ipsa qvæ devitare neqveamus, peccata qvotidiana pœnitentia & confessione quasi eluenda esse, 1. Joh. I, 9. Hi igitur & revera conversi esse & pœnitentia tamen opus habere intelliguntur. Qvæ ideo & pœnitentia stantium in gratia vulgo appellatur. Qvos preces ad DEUM pro suimet conversione à peccatis infirmitatis fundere posse dubio emni caret. Manetqve id tantum ambiguum: an, qvi plane non sunt conversi & peccatis voluntariis immersi, precibus compellare DEUM possint, ut convertantur?

V. Negari non potest, horum ipsorum, qvi conversi non sunt, grandem nihilominus esse differentiam. Quidam enim erroribus, peccatis, sceleribus ita immersi & occoecati sunt, ut verosimile non sit, vel unqva vel rarissime certe eos emendationis suæ & salutis cura tangi. De iis, qui in Spiritum S. peccarunt, pronunciat Epistola ad Hebræos c. VI, 4. *impossibile esse, eos renovari ad pœnitentiam.* Hi itaque quomodo peccati sui pœnitentia duci & ut eandem in se efficiat, preces ad DEUM fundere possunt? Quamquam vero non desint ex nostrarum partium Theologis, iis etiam, qvi in hac ipsa Academia haud ita pridem docuerunt, qui per allegatum Apostoli dictum, non impossibilitatem redditus ad gratiam, sed difficultatem tantum, exemplo locutionis, Matth. XIX, 24. usurpatæ, innui existimant, dubitandum tamen non est, in hoc peccandi genere omnium rarissime contingere posse, ut vel cogitationem ullam animo de sui conversione concipient, nedum ut preces pro ea ad DEUM effundant. Memini, me aliquando in D. Speneri vel Consiliis vel scriptis aliis legere, cognitum sibi fuisse hominem, professione atheum, qui in execrabilis hoc impietatis flagitio ita animum obduraverit, ut apud ipsum aliquando fuerit testatus, optare se sæpius, ut vel cogitationem aliquam de DEI existentia vel concipere vel admittere posset. ut vel hinc variis casibus medicinam vel solatium opponeret. Uxorem quoque suam liberosque ad agnitionem existentiæ DEI cultumque adducere, quantum in se est, saltem ut hæc persuasio aliquam ipsis in adversis levationem adferat, quam minus tamen ipse credat, ac Æsopi fabulas. Vix naturam hominis tam perfide exui posse tibi persuaseris. Ut vero dubium forte quibusdam esse possit, annon apud hos etiam sensus aliquis Divinitatis nonnunquam exurgat, quod plurimorum atheistorum

DE PRECIBUS PRO SUIMET

exempla, qui aginito stupore suo ad se redierunt, manifestant: ita in cæteris impiis, etiam flagitiosissimis, eo facilius & pro animorum indeole facillime motus exurgere posse, qvibus ad periculum, ex profugata impieate ipsis imminent, ad preces invitentur, qvorum aliqui in proposito persistant, alii ad antiquum relabantur, ne dubitar qvidem me judice potest.

VI. In aliis vero impiis pro diversitate status sui vitæque antecedæ vel facilius vel difficilius harum precum memoria & occasio exurgere potest. Est, qvi in quadam animi sui securitate totam vitam suam consumit & dum à gravioribus sibi flagitiis temperat, cætera, quæ ad Christianæ vitæ rigorem, ut cum timore & tremore salutem suam operetur, pertinent, parum pensi habet, ratus ea à Christiano non reqviri, dummodo honeste vivat, neminemqve aperte lædat, si templa freqventet, obductæ pileo facie oret, proximum in via salutet, in conversatione civilitatem, in adversa ipsius fortuna doloris & compassionis societatem testetur, cætera accuratius vitæ suæ scrutinium necessarium haud esse judicat & si scienter volenterq; proximum, dummodo is haud animadvertat, læserit aut circumvenerit, pro peccato, ex statu gratiæ ipsum dimovente, non reputat. Credo, communem hunc esse bonorum, ceu vocamus, Christianorum ordinem, quos tamen extra statum gratiæ & fidei justificantis atqve per bona opera operosæ vivere, non puto à quoquam facile in dubium vocari, qvi non externa tantum Christianæ vitæ opera, sed animum DEO soli deditum & ab omni hypocrisi alienum à vero Christiano requiri ex sacrarum literarum dictato fuerit persuasus. Quos tamen & preces pro peccatum suorum remissione vel in oratione Dominica quotidie fundere & suis temporibus peccata etiam sua sacerdoti confiteri, nemini ignotum esse potest. Sunt autem, qui dum non honestæ tantum, sed vere religiosæ piæque vitæ dediti fuerunt, quique ut omnes actiones suas ad conscientia, ex Divino verbo informatæ, regulam dirigerent, summam in timore DEI operam dederunt, tamen occasione ipsis oblata in carnis voluptates profuse dilabuntur, iisdemque inescati longo tempore perseverant, aut dum paupertate pressi divitiarum occultis fraudibus acquirendarum occasionem nanciscuntur, dulcedine eascum abrepti conscientiam suam onerant, pristinæ tamen pietatis mores saepius ingemiscunt, nonnunquam etiam DEUM precantur, ut veram

veram in ipsis hujus tanti peccati agnitionem & injuste acquisita restituendi voluntatem operari velit. Qui tamen vel divitarum suavitate & utilitate illecti, vel pœnarum metu, si fraudes & technæ in acquirendis illis exercitæ patefierent, deterriti à peccato suo nunquam vel sero recedunt. Denique qui in omnium peccatorum cœno per integrum vitam volutati sensum quasi Divinitatis omnem, pertinaci peccandi consuetudine πάρωσιν contrahentes, exuerunt, tamen non incredibile est, aliquando vel ultroneo animi motu, vel infortunio quodam singulari, vel denique morbi malitia & dolorum vehementia commotos peccatorum suorum meminisse, & vel serio, quoisque non remittunt dolores, vel simulando pœnitentiam ad preces confugere, quibus vel ad seriam pœnitentiam adducantur, vel DEO, cordium scrutatori malitiose iludant.

VII. Ecce tot sunt casus modiq;, quibus vel contingit vel contingere potest, ut homo ad DEUM non conversus preces ad DEUM fundere, sive expetere conversionem possit. Sed & preces diversimode compatriæ esse possunt. Possunt exprimi verbis, possunt cogitatione aut suspiriis, etiam intra animum tantum conceptis, effundi. Ad DEUM enim fiunt, cui & occulta cordis humani sunt perspecta. Præterea vel magis vel minus seriæ, vel perfunctoriæ tantum sunt, itemque vel abruptæ statim vel ad aliquid tempus continuatae. Quocunque vero modo fundantur, precum nomine quodammodo censentur, quia diriguntur ad DEUM & quidpiam ab eo ut impetrant, adlaborant. Quamquam quo magis ad instituti Divini normam regulamque in omnibus accedunt, eo verarum magis & genuinarum precum nomine jure meritoque censeantur. De quo ut rectius constet, sacrarum nobis literarum testimonia, quæ precum ad DEUM effundendarum indolem, divinitus ipsis impressam, efficaciam item & virtutem nobis ob oculos ponunt, curatius intuenda nobis sunt & consideranda.

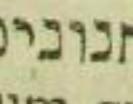
IX. Itaque preces sacrae Literæ nobis depingunt, II tanquam ex fide provenientes, imò fide ceu anima & forma vivificatas. Id enim ante cætera omnia requirit Jacobus in capitilis statim primi frontispicio; ubi: *si cui desit sapientia, ait, ad quamcunque rem, qua indiget, sive corpus illa attineat, sive animam, assequendam,*

petat à DEO in fide, neq; vacillet. Hoc enim qui fecerit, nihil is à DEO impetrabit, Evidem primo & immediate impetrandi id, qvod petit, fiduciam voce mis̄is insinuat, sed quæ fiducia promissione Christi, in quem credimus, nitatur: *Quicquid petieritis in nomine meo, dabitur id vobis.* Joh. XVI. 23. Cur enim in nomine Christi petamus, nisi quia, si ejus præstitam pro nobis satisfactionem non immota fide acceptemus, Deum nobis nostrisq; peccatis inimicum habemus, nihil nobis potentibus indulgentem, Rom. V. 8. 9. cum ē contra per illum nobis reconciliatus nihil sit, quod cum ipso nobis haud donet, Rom. II. 32. Ult igitur sine fide impossibile est placere DEO, Hebr. XI. 6. Et quodcunq; ex fide non est, peccatum est. Rom. XIV. 23. ita nec videtur ulla oratio, quæ DEO placeat, ad Deum institui posse, nisi ab eo, qui fide salvifica, quæ peccatum omne in oculis Divinis delet, sit imbutus.

IX. Deinde II. non videntur hoc ipso preces ad Deum fundi posse, nisi ab homine pietatis sanctitatisque studio serio addicto. Qui enim DEO per fidem reconciliatus est, ea facit, quæ tantum beneficium requirit. Et qui credit in Christum, fidem suum operibus demonstrat. Jac. II. 18. Fides enim per charitatem operosa est. Gal. V. 6. Cum quodcumque beneficium à Principe vel Patrono emendicatur sumus, qua humilitate illum accedimus, quibus donis & munusculis illum nobis conciliamus, qua reverentia, quo obsequio favorem ejus ambimus, ut voto nostro potiamur? Id majori longe jure à nobis requirit Deus, si precibus nostris concedere locum & in desideria nostra descendere debeat. Qui igitur fide à DEO donatus est, is eo unice admittitur, ut lux illa fidei luceat coram hominibus, ut videant opera sua bona & glorificant Patrem suum, qui est in cœlis. Matth. V. 16.

X. Quod confirmant III. toties rejectæ in sacris impiorum, quales sunt omnes nondum conversi, preces. Vix opus esse videtur, adducere ejus rei testimonia, cum numero propemodum sint innumeræ. Quorum ideo extantiora tantum recensebimus. Rotunda est sententia cœci, miraculose sanati: *Scimus, quod Deus peccatores non audiat, sed si quis DEI cultor est & voluntati ipsius obtemperat, hunc audit.* Joh. IX. 31. Dum ad scientiam notoriam, publiceque receptam provocat, (*scimus, ait*) totius Ecclesiæ hanc esse doctrinam, ex sacris prophetarum oraculis haustam, innuit, de qua Salomo testatur,

tur, cum ait: *sacrificium impiorum abominatio est, quia cum scelere adducitur.* Prov. XXI. 27. Itemque: *longinquus est Jehova ab impiis, sed orationem justorum exaudit.* Prov. XV. 8. 29. Longinquus nempe est ab impiis, adeoque humano more loquendo vox impiorum ad ipsum non penetrare, neque aures Dei afficere potest. Cum econtra propinquus sit *Jehova omnibus invocantibus ipsum, omnibus, qui invocant ipsum in veritate; voluntatemq[ue] timentium ipsum faciat, clamorem ipsorum audiat & eos servet.* Psalm. CXLV. 18. 19. Quare & frequenter in V.T. legitur, quando Israëlitæ ob enormia peccata vel peste vel exilio vel bello vel devestatione vel calamitatibus aliis à Deo puniti fuerunt atque ad preces publicas privatasque, non animo sese emendandi, (cum in miserorum exactiōibus, in oppressionibus viduarum & innocio sanguine fudendo ab inveterato more ne hilum quidem remisissent) sed spe obtinendæ fortunæ melioris, preces suas ad Deum allegarunt, Deum exauditionem precum, tanquam à malæ fidei oratoribus profectarum simpliciter ipsis denegasse. Ita apud Elaiam: *quando expanditis manus vestras, occulto oculos meos à vobis & quamvis multiplicaveritis orationes, non audiam vos, quia manus vestra sanguine plena sunt.* c. I, 15. Alibi hoc gravioribus verborum momentis exaggerat. *Ego, inquit, agam in excandescencia mea; non parcer oculus meus, nec utar clementia, et si vocabunt in auribus meis voce magna, non tamen exaudiam eos.* Ezech. II X, 18. Et ne fusa aliorum delictorum exprobratione, ob quæ preces eorum exaudire non possit DEUS, præcipue Mich. III, 1. 2. 3. 4. prolixior fiam, brevis est, sed emphatica Divini Numinis sententia: *sicuti clamavi ego, nec audiverunt illi, ita & illi clamabunt, nec audi- am ego.* Zach. VII. 13.

XI. Præterea IV. precum indoles & natura in sacris iis cum attributis & proprietatibus describitur, quæ prorsus sunt singulares & nobilissimæ, quibus si destituantur, precum nomine sint indignæ Debent enim preces à Spiritu S. originem ducere, neque *verus orator* est, nisi *qui Patrem adorat in Spiritu & veritate,* Joh. IV, 21. 22. qui ideo Spiritus חָנוּנִי, precum & deprecationum appellatur, Zach. XII, 10. non tantum quia per eundem clamamus & precamur *Abba Pater*, Rom. VIII, 15. sed & quia sine illo ne quidem *Iesum Dominum dicere*, nedum invocare possumus, 1. Cor. XII, 15. imo nec sine filio scire possumus, quid precari debeamus, nisi ipse infirmitatem nostram sublevet, Rom. VIII, 26. Debent ex animo contrito & vere
pœnitentia.

pœnitente procedere. Nam *cor contritum & humiliatum DEUS non despicit.* Psalm. LI, 19. Debent porro preces esse seriæ & vigilantes, non casu tantum quodam exortæ & quolibet iterum aliarum cogitationum vento dissipatae, qualis Apostolorum dormitantium erant, ad quos Christus: *vigilate & orate,* Matth. XXVI, 41. Sed tales, quales memorabili verborum coagmentatione descriptis Paulus: *vigilate, state in fide, viri estote, fortes vosmet præstate.* I. Cor. XVI, 13. Et ali. bi non vigilantiam tantum ad orationem, sed & σωφροσύνη, I. Petr. IV, 7. requirit, quæ mentem orantis ad prudentem attentionem inflammet, ut in omnibus quasi verbis cum DEO se loqui cogitet. Debent præterea preces ad id, quod à DEO oratur, dispulsis ex animo omnibus aliis cogitationibus, attentæ esse atque devotæ. Ideo enim præcipit Christus, ut *orans ingrediatur cubiculum suum,* Matth. VI, 6. ne à quacunque re alia cogitationes ipsius in diversa distrahantur, sed in secessu cordis sui gemitus in Paternum DEI sinum & oris querimonia effundere possit. Nihil enim facilius est, quam mundi φανάστρα & terrenas atque carnales cogitationes attentionem nostram inturbare. Recedentes igitur in solitudinem claudimus oculos, aures obduramus & renunciamus sensibus, ut cum solo DEO uniti eò ferventius illum compellare & eo promptius auxilium ab ipso impetrare queamus. *Longe enim abest Dominus ab impiis, sed preces justorum exaudit.* Prov. XV, 29. Debent denique preces provenire ex corde, ab omni peccatorum macula puro. Quomodo enim beneficia à DEO postulare in precibus possumus, quem maleficiis offendimus, nobisq; reddidimus inimicum? Aut cum quæ à DEO petimus, huic tantum fini obtinendo destinata sunt, ut exsatiandis voluptatibus nostris inserviant? De quibus ideo Jacobus *petitis & non accipitis, propterea quod male petitis, ut in voluptates vestras insumatis.* Jac. IV, 3. *Audit DEUS hominis linguam, si mundam habeat conscientiam,* ait Augustinus.

XII. Qua argumentorum virtute commoti Ecclesiæ nostræ doctores, V. negarunt, hominem nondum conversum veras validasque ad Deum fundere pro re quacunque preces posse & si quis hoc asseruerit, Pelagianorum heterodoxiae accedere, qui pœnitentiam & conversionem ex naturalibus hominis viribus oriri asseruerunt, cum ante actam pœnitentiam, cui fides tanquam essentialis pars involuta

Iuta sit , extra gratiam homo existat & iræ atque judicio Divino sit obnoxius. Ostendit hoc ex luculentis antiquitatis monumentis, Historiæ Pelagianæ Lib. IV. Part. I. 421. Ger. Joannes Vossius. Cui rei Hieronymum adducit, in Hierem. XXXI, scribentem: postquam convertisti me, egi pœnitentiam, Vide, quantum sit auxilium DEI & quam fragilis humana conditio , ut hoc ipsum, quod agimus pœnitentiam, nisi nos Dominus ante converterit, nequaquam valeamus. Itemque Ambrosium , libro X. in Lucam , cap. XCVI. de pœnitentia Petri scribentem : quod scriptum est , quia respexit eum Dominus , INTUS actum est , in voluntate actum est. Misericordia Domini LATENTER subvenit , cer tetigit , memoriam revocavit , interiori gratia sua visitavit Petrum , interioris hominis usq; ad exterioris lacrymas movit & produxit affectum. Denique Fulgentium , libro de Incarnatione & gratia cap. XVII. ubi disertis verbis: Claret , quia ut homo in DEum credere incipiat , à DEO accipit pœnitentiam ad vitam , ita ut omnino credere non possit , nisi pœnitentiam dono Dei miserantis acceperit. Quæ est autem pœnitentia hominis , nisi mutatio voluntatis ? DEUS igitur , qui homini pœnitentiam dat , ipse mutat hominis voluntatem. Nec diversum sentiunt recentioris Ecclesiæ nostræ doctores. Nam D. Aegid. Hunnius , in Quæstionibus de Libero Arbitrio Tom. I. Opp. p. 488. ad objectionem , quod dicatur Spiritus S. dari petentiibus ipsum , atque per hoc ipsum innuatur , posse eos , qui Spiritum S. nondum habent , suis illum precibus à Patre impetrare , respondet: non agere hoc dictum de primâ scintilla Spiritus Sancti , quasi illud primum initium fidei queamus antevertere precibus à naturalium virium arbitrio profectis & absque Spiritu profusis , sed de accepti jam Spiritu Sancti augmentatione & donorum amplificatione. Ceterum verissimum manere , neminem JESUM appellare posse Dominum , nisi per Spiritum Sanctum , adeoque ante illum acceptum , preces gratas esse DEO non posse , quippe qui nonnisi in Spiritu & veritate adorari velit. Idem & iisdem fere verbis ad Pelagianorum argumentum respondet D. Jo. Gerhardus , loco de libero Arbitrio , §. 90. firmatque responsum ex eo , quod loquatur Christus ad Apostolos , qui Spiritu S. jam erant renovati , concluditq;: Fides fundit orationem & oratio fusa fidei impetrat firmitatem , Nulla est DEO grata oratio absque fide , jam verò fides est DEI opus atque dominum. Denique Andreus Prucknerus in vindiciis Biblicis ad

Luc. XI. 13, qvæ modo adducta sunt, repetit & plurium Theologorum auctoritate confirmat.

XIII. Qvamqvm vero his tot tantisqve argumentis evinci videatur, non esse veras preces, qvæ ex informata Divino verbo fide non profluunt, operibusqve, ex fide necessario oriundis, non sunt imbutæ, talesqve esse nequeant, qvæ ab homine non converso, qvamqvm pro ipsa conversione sua, funduntur, non tamen desunt ex adversa parte fundamenta, non minus in se roboris habentia, qvæ irregenitorum preces, dummodo DEO hominibusqve haud illudant, veri nominis preces esse persuadeant. Ex qvorum propositione & discussione, qvæ in censum preces pro suimet conversione ad DEUM fusæ referendæ sunt, enitescet.

XIV. Et qvidem I. vix dubitari potest, à Christo Matthæi sexto normam precandi præscriptam esse, non discipulis tantum, sed universim omnibus Christianis. Id manifestè ipse innuit in frontispicio statim montanæ istius concionis, cum ad populum, magno numero ad ipsum confluentem, in quo & conversi fuerunt & non conversi, ut in tanto hominum grege fieri solet, os suum aperuisse dicitur, quasi sonora voce, ut omnes singulique audirent, eosdem allocuturus. Huic enim fini sedisse dicitur, doctorum more & circumstetisse discipulos à dextris & sinistris, ut testes simul eorum essent, quæ dicerentur. Id nisi foret, cur conjunxerit discipulis populum? Aut cur non alibi populum precandi artem, qua in Christianismo nihil excelsius, nihil salutarius est, edocuit? Tota præterea concio, per tria capita diffusa, meras in se doctrinas, universo Christianorum ordini necessarias, in se complectitur. Has dum propositurus est Christus, cur à populo recederet cum discipulis, ut volunt alii, relicto in planicie populo, in montem, solisque discipulis tantum thesaurum clargiretur? Nam quod una alteraque ὁμιλητὴ solos Ecclesiæ ministros attinere videtur, id ipsum ob circumstantem populum factum esse evidens est, ut quibus doctoribus uti populo conveniret, nec hoc eundem fugeret. Quæ equidem rationes, graves utique & evidentes, jam olim convicerunt pulcherrimum & utilissimum Scripturarum interpretem, *Lucam Osiandrum*, ut populum, ex bonis malisque constantem, allocutum esse in concione ista Christum, non solos discipulos, *jamā Spiritu S. & fide imbutos*, contendere. Neque post Chemnizium

tium, Hunnium, Gerhardum, Hutterum, Winckelmannum, aliosq; paragrapho duodecimo adductos, & contrarium sentientes, Osiandri vestigiis insistere dubitavit vasti & miraculosi ingenii laborisque in Matthæum commentator, Petrus P. Winstrupius, Scanus. Neque refragatur in Comm. ad h. l. ipse Gerhardus.

XV. Jam II. fortius hoc confirmat locus huic Matthæano parallelus apud Lucam, c. XI. 13. In eo enim orator proponitur, non pius, tantum, sed & importunus atque molestiam DEO facessens, πονηρὸς ὑπάρχων, pravus existens, v. 13. qui cum à DEO & ipsummet petat Spiritum Sanctum, ejusque dona, hunc ipsum sit à DEO obtenturus. Spiritum S. cum Deus largiri dicitur, non tam ipsa Spiritus Sancti persona & substantia, qvæ jam, anteqvam petitur, ubique gratiam suam in verbo & per verbum offerens, præsens est, sed peculiaris præsentiae ipsius modus, cum gratiæ alicujus vel majori vel minori gradu conjunctus, necessario intelligitur. Ut adeo, qui Spiritum S. petit, gratiam ejus petat, sed non sine ipsa Spiritus Sancti gratia petitionem excitante, quippe ipsi vel per verbum lectum & auditum, vel rememoratum, oblata. Quemadmodum, qui à Patre panem petit, à Patre ipsi destinatum panem petit, quem nondum habet aut possidet, non tamen eundem consequitur fine gratia Patris, quippe ex gratia ipsi oblatum. Cur vero Spiritum Sanctum, qvoad dona ipsius justificantia & sanctificantia, petere ab ipso non possim, qvem mihi, non per naturam, sed per gratiæ promissionem offert, ut ab eo preces meæ, cum Spiritum S. sese mihi gratia sua uniturum, peto, non vel petam vel obtineam, per naturam, sed per meram gratiam, quippe promissio suæ, nisi ipse voluntarie resistam, innitentem? Accipio itaq; Spiritum S. per fidem, non primo & statim justificantem, sed justificaturam. Ipse enim Spiritus S. per gradus in nobis convertendis procedit. Idem Spiritus S. est, qui nobis verbum Divinum, olim lectum vel auditum: *convertimini ad me & vivetis, ne moriamini in peccatis vestris, in memoriam revocat.* Idem, qui poenas peccatis debitas ob oculos sistit, nisi peccata agnoscamus. Idem, qui medicum ostendit, peccatorum vulnera sanantem & ad ejus amplexum cohortatur. Idem, qui his in gradibus obsequentem fide justificante donat, qua salvemur. Nemo potest peccata vel in memoriam sibi revocare, ut

eorum poenitentiam agat, nisi excitante Spiritu Sancto, II. Cor III. 5.
VII. 10. Nemo potest peccatorum atrocitatem, poenasq; iis debitas
 easque æternas, peccatis deberi credere, nisi animum commovente
 per verbum Spiritu Sancto. I. Cor. II. 14. 15. Nemo potest Jesum pro
 medico peccata sanante agnoscere, aut eundem *Dominum dicere, nisi*
in Spiritu Sancto. I. Cor. XII, 3. Et tamen hæc omnia fidem, qua ju-
 stificat, antecedunt. Sunt enim Spiritus Sancti operationes in effici-
 enda fide oecupatæ, quas acceptat homo, antequam credit. Quo
 paeto vi hujus dicti veræ preces erunt, quæ ab homine nondum con-
 verso eu n in finem funduntur, ut convertatur.

XVI. Ipsa hæc S. Literarum fundamenta confirmant III. Libri
 nostri Symbolici, in Catechesi minori pariter & majori. Nam in
 illis petitio illa orationis Dominicæ, qua petimus: *dimitte nobis de-*
bita nostra, sicut & nos remittimus debitoribus nostris, proponitur,
 & iis, qui venialiter, & iis, qui mortaliter peccarunt, adeoque &
 conversis & non conversis, quotidie ad DEUM dirigenda. Et in
 minore quidem hæc adjicitur ratio, *quia quotidie multifariam pecce-*
mus & nil nisi poenas mereamur. Quod utrum de venialibus tantum-
 modo peccatis dicatur, merito dubitari potest, cum & pio probo-
 que contingat, ut improborum societati immixtus ad aliquod tem-
 pus ex proæresi peccet & in se rediens eo promptius ad orationem
 Dominicam confugiat, illudque eo ardentius inclamet: *Pater re-*
mitte mihi. Præterea id, quod in petitione adjicitur: *sicut & nos*
remittimus debitoribus nostris. idem confirmat; Eo enim commo-
 vere DEum intendimus, ut quemadmodum velit, ut, qui in nos
 deliquerunt, iisdem delicta condonemus, etiam ea nempe, quibus
 voluntarie & graviter in nos deliquerunt, ita & DEus Pater noster
 delicta nobis graviora, exemplo patris filii prodigi, remittat. In
 majori vero Catechismo clarius exprimitur, quænam peccata in quin-
 da petitione intelligantur. Nempe non quotidiani tantum lapsus,
 sed & quando modum excedimus & aliquando impatientia, iracundia,
 ultiōne etiam succumbimus, quibus conscientiae tranquillitas turbetur
 & fiduciam Evangelii amittamus. Quæ non possunt esse tantum ve-
 nialia peccata. Quare & celeberrimus Librorum Symbolicorum in-
 terpres, Carpzovius, per peccata nostra in hac petitione intelligi,

que

que actu nos facimus, sive ex contumacia, sive ex infirmitate, testatur; Chemnitius vero in Harmonia p. 484. quia non in genere, inquit, debita, sed nostra debita nominantur, quisque oraturus consideret in singulis Decalogi mandatis, quae contraxerit & habeat debita & differenter consideret, an sint debita contumaciae, Psalm. XIX, 14. quae vocantur mortalia peccata, an vero debita infirmitatis & imperfectionis, quae venialia peccata nominantur. Ita enim recte poterimus pro discrimine peccatorum remissionem petere. Et quia nisi paenitentiam egerimus, peccatum non dimititur, Fer. V, 7. nos vero securi, secundum cor nostrum durum & impaenitens debita nostra, quam multa, quam magna & gravia sint, non supputamus, non consideramus, non numeramus, de peccatis non serio dolemus, non ex animo detestamur & fugimus ea, non avertimus nos ab illis, delectamur peccatis, predicamus ea, ut Spdoma, Es. III, 9. non habemus timorem DEI ob oculos, non afficimur sensu ire Divinæ; ideo quando petimus remissionem peccatorum, simul petimus, ut Deus Spiritu suo securitatem nobis excutiat, ne peccatum dormiat, aut mortuum sit, sed per legem excitetur, ut auferat lapideum & impaenitens, det cor nobis carneum & paenitens, quod peccata sua agnoscat, detestetur, deploret & expavescat agnitione & sensu iræ DEI. Simul vero etiam petimus, ut fide rursum nos erigat & sustentet, ne desperemus. Quid clarius est, quam hominem peccatorem pro conversione sua, antequam credat, preces ad Deum fundere & posse & debeare? Ita prorsus, & majori fere cum εμφάσι, in Commentario ad Matthei VI, Winstrupius.

XVII. Accedunt IV. convertentium se à peccatis mortalibus exempla, qui conversionis initium à precibus fecerunt. Nam Ephraim delictorum suorum & immissæ sibi ob illa à DEO castigationis memor, memorque, quam difficile sit, à peccatorum contracto longo temporis usu habitu, eoque difficulter mobili, ut Philosophi loquuntur, ad vitam, Divinæ voluntati conformem reverti, petit à DEO, *converte me, & convertar, quia tu es Jehova Deus meus*, Jer. XXXI. 18. Quia loquendi ratione & alibi utuntur Israëlitæ: *sana me, ô Jehova, ut saner, serva me, ut server, quia laus mea tu es.* Jer. XVII. 14. Iterumque ex versione & mente Seb. Schmidii: *converte nos, o Jehova, ad te, tum revertemur.* Thren. V. 21. Ecce utique preces conversionem praecedunt, immo rogatur Deus, ut conversionem efficiat, additurque

in primo loco: postquam conversus à te fuero, agam pœnitentiam; id est, interprete D. Smidio: ubi tu conversionem in me operatus fueris, tum demum sequetur hic effectus, ut me pœniteat, cum ego hunc effectum mihi met ipsi prestare nequeam, quicquid etiam fecero. Notat enim verbum נחטתי ipsam pœnitentiam, non tantum pœnitentiae fructus. Quid vero sunt omnes Psalmi Davidis pœnitentiales, è quibus præcipue trigesimus octavus peccatorum atrocitatem ad horrorem usque describit & deplorat, quam preces pro suimet conversione? Quas dum fundebat, nondum conversus, nondum fuerat regenitus, quippe qui regenerari & converti primum petebat. In novo vero Testamento publicanus, antequam descendenter justificatus in domum suam, pulsavit pectus suum, confessus est peccata sua, precesque fudit ad DEUM pro sui conversione, dixitque: DEUS, propitius esto mihi peccatori, Luc. XIII. 13.

XIX. Horum exempla hodieque sequitur V. universa, quæ patet, Ecclesia nostra. Nec enim ulla ullibi Ecclesia erit, quæ non abundet libellis, hominem ad veram pœnitentiam & peccatorum agnitionem, fidemque deducentibus. Comparant in iisdem preces, pro vera pœnitentia à DEO impetranda ad DEUM directæ. Gebett umb wahre Buß und Befehlung. Gebett umb rechtschaffene Erklärnuß und Bereuung der Sünden. Gebet umb Erklärnuß derjenigen Sünden / die wir nicht einmahl vor Sünden halten wollen / similesque. Est cuilibet hominum statui velut ex ipsius genio & indole insita de certis quibusdam peccatis persuasio, illa non ita comparata esse, ut eum statum, in quo vivant, qui iisdem addicti sunt, dedeant, saltem in illis, qui eo in vitæ ordine versantur, sine peccati mortalis & damnantis reatu tolerari possint. Ita mercatoribus plerumque persuasum est, quocunque pretio merces vendere possint, & quodcunque ex iisdem captare lucrum, id peccati nomine venire non posse, cum emptori liberum sit, eo, quo velit, pretio rem vendendam vel acceptare, vel à contractu desistere. Ita Advocatis in foro frequenter persuasum est, causam quamlibet licite defendi posse, quantumlibet vera desint & immota fundamenta, dummodo quacunque juris specie vel præjudicio nitatur, cum judicii incumbat, in rationum momenta inquirere & deprehensa rationum infirmitate adversus defensorem pronunciare. Ita iis, qui in grandi dignitatis fa-

stigie

stigio consident, s^epe persuasum est, si in ingenti variarum molestiarum fastidio & in eo, in quo sedent, honoris & majestatis culmine voluptatibus, vulgo non concessis, indulgeant, eoque imperitoribus offensionem praebeant, gravioris id peccati rationem habere non posse, cum nec sanctissimorum Regum exemplo destituantur & à consummatis Divini humanique juris scientia consultis, ad quantam antecessorum nemo penetrare antea potuerit, gravibus ex omni jure fundamentis defendatur. Ita denique cum plerisque nostrum comparatum est, ut ad certos excessus vel ex indole temperamenti nostri, vel ex adsuetudine juvenilis vitæ, vel ex inveterata cum aliis consuetudine, ita propendeamus, ut ab iisdem difficillime remittere queamus, atque ut eo liberius indulgere iisdem possimus, qualescumque tantum Christianæ vitæ nævos & humanæ infirmitatis peccatilla esse nobis imaginemur, cum Divino judicio res aliter se longe habeat & sub musca, ut ita loquar, lateat elephantus. Quam igitur jure meritoque necessarium judicant libelli nostri precatorii, ut ad peccatorum, etiam oculis nostris occultorum, id est, nobis vel incognitorum, vel judicio nostro parvi habitorum, & notitiam & confessionem, non minus ac ipsa confessione nostra grandium & mortaliū adducamus? Orare proinde nos David docet: *delicta quis intelligit? Ab occulis emunda nos Domine.* Psalm. XIX, 13. Non ac si parvi facere magna peccata, eaque sine curationi scrutinio sub occulitorum schemate abscondere debeamus, sed quod quæ instituto severo examine in grandium numero, nostro genio nimirum placentes, reprehendere non potuimus, grandia tamen reapse sint & DEUM offendant. Petendum igitur à DEO esse, ut oculos nobis aperiat, quo eorum granditatem, nobis ex delectationis suavitate tectam & velata, retegere velit, ne venenum hoc abditum & impervium animam nostram incautam enecet atque trucidet. Quemadmodum autem propoenitentia orandum esse utique docet & præcipit Ecclesia, ita non minus & pro præcipua ejus parte, fide in Christum concipienda & conservanda. Quas inter preces eminet solenne canticum, antehac singulis Dominicis festisque diebus cantari solitum: *Ruⁿ bitten wir den heiligen Geist umb den rechten Glauben allermeist.*

XIX. Quo accedit VI. consensus cum veterum tum recentium Ecclesiæ doctorum. Atque hi quidem in variarum precum libris,

qui

qui omnium fere manibus teruntur, omnis nobis generis preces, quibus à DEO conversionem nostram & pœnitentiam, variis in casibus sollicitemus, verbis plerumque Scripturæ utentes, repræsentant. Ut ejus rei ex libro, cui **Biblisches Seelen-Kleinod** nomen est, qui preces ex celeberrimis, inq; pietatis studio exercitatissimis Theologis confectas in se complectitur, aliqua adferamus specimina, adducuntur preces: umb wahre und rechte Busse. In quibus inter alia: du gebeutest. Nun steht aber wahre Buß nicht in unserem Vermögen sondern du allein wirstest in uns beyde das Wollen und das Thun / nach deinem Wohlgefallen. Darum bitte ich dich/gib mir ein recht bußfertiges Herz. Tales preces sunt: Tägliches Gebet umb wahren Glauben und dessen Stärkung. Gottes Gnade und Vergebung der Sünden zuerbitten. Gebet wider die Unbußfertigkeit / und wenn man keine rechte Reue bey sich empfindet. Ubi verba magna cum *εὐθάτῳ* inculcantur: Meiner Sünden sind mehr / dann des Sandes am Meer. Mein Herz sagt mirs auch/dass ich endlich werde innen werden und erfahren müssen/was es für Zammer und Herzeleid bringet/den HErren seinen Gott verlassen/ und den Felsen seines Heyls gering achten. Und gleichwohl fahre ich in meinen Sünden fort / und las mir meine Bosheit nicht leid seyn/ dass ich spreche: Was mache ich doch? Mein Fleisch will sich nicht creuzigen lassen/samt den bösen Lüsten und Begierden/ sondern gelüstet immer wider den Geist/dass ich sicher lebe. Id genus exempla nequaquam rara sunt, eorum, qui quamquam animum gerant DEI timentem, varias tamen hujus mundi voluptates, seducti ab aliis, non amant tantum, sed iisdem in aliorum societate indulgent, subinde tamen memores monitorum Divinorum, ad frugem ipsimet anhelant & preces ejusmodi cum gemitu effundunt. Hos ne reputabis pro conversis & regenitis? Et si extra gratiam Divinam constituti sunt, ceu negari à nemine facile poterit, quis improbare poterit id genus preces, fide quantumlibet viva & operosa non gravidas? Cum & præcipiantur à Dbo, & ad conversionem tendant & neque effectu fructuque suo haud raro destituantur. Sed videamus plures id genus peccatorum titulos: Für grosse Sünden / die die Marter des Gewissens empfinden. Talis vero DEUM compellat: HErr Allmächtiger Gott/ unerträglich ist dein Zorn/ den du drohest

hest den Sündern / die Barmherigkeit aber/ die du verheisst/ ist unauforschlich. Wann das Feuer angehet durch deinen Zorn/ so brennet es bis in die unterste Hölle. Dein Feuer ist noch über den Gottlosen/ und wann du deinen Grim auslässt/ verzehret er sie wie Stoppeln. Siehe ich ländiger Mensch liege für dir mit meinem Gebet/ und bekenne dem HErrn meine Übertretung/ darf aber meine Augen nicht auffheben gen Himmel / dann ich habe schwehrlich gesündiget und sehr thörlich gethan. Ach wie habe ich die Zucht gehasset und mein Herz die Straße verschmähet? Ich habe gesündiget und bin leider sehr gottlos gewesen/ mit übertreten und lügen wider den HErrn --- Mein Geist ist in mir geängstet/ mein Herz ist in meinem Leibe verzehret - - - HErr du bist gerecht und ich bin deinem Mund ungehorsam gewesen. Ach wo soll ich hinfliessen für deinem Angesicht? Du wüsstst alle Gottlose weg / wie Schlacken/dahero fürchte ich mich für dir/dass mir die Haut schauert. Ich will dannoch mich auffmachen und zu meinem Vater gehen. Nec hoc genus exempla desunt , eorum quippe, qui diu in luto omnium scelerum hæserunt , & tandem perterriti Divinæ iræ sensu in se redire vel serio incipiunt , vel mundi deliciis illecti, illico iterum ad vomitum redeunt. · Nec tamen ulla specie negari potest , utrobique veras preces intercessisse. Sed sequantur & aliarum precum tituli. Ein innialiches Beicht-Gebet/ auff einen sonderbahren Fall gerichtet. Behemühtiger Seuffzer / wann die alte Sünden sich wieder einfinden wollen. Gebet/wann man eine schwehre Sünde gethan/und sich größlich an Gott vergriffen hat. Gebet wegen eines entfahrenen Fluchs. Gebet einer Person/ so Hurerey getrieben. Gebet/dass Gott alle Misgonyt und Neid aus unserem Herzen nehmen wolle. Gebet der einen andern in übereyltem Zorn entleibet und ermordet hat. Possunt hæ similesque preces seriæ esse, sed mutata rerum facie statim iterum evanescere. Possunt vero animi proposito quadam cum mora continuari , & tamen ob instabilem animi motum effectus intercipi. Possunt etiam durare fixa constanca , nec fructu suo destitui. Quæ tamen seriæ , saltem ad tempus fuerunt , verarum precum nomine venire posse, quamquam & mora & effectu destituantur , dubitari vix posse videtur.

XX. Neg; diversum tradiderunt veteris Ecclesiæ patres. Nam ut

C

eos

eos prætereamus, qui vel orationem Dominicam, vel illustrem Jeremiæ locum: *converte me Deus & convertar*, vel publicani confessionem quacunque vel commentario, vel explicatione illustrarunt, idemque prorsus tradiderunt, quod recentiores Ecclesiæ doctores, primus vestissimusque post Apostolos Ecclesiæ Romanæ præful, Clemens, omnium dilucidissime preces, pœnitentiam non supponentes, sed eandem efficientes, commendat. Postquam enim sub initium statim Epistole seriam Dei voluntatem, apud Esalam præcipue & Ezechielem, qua pœnitentiam Israelitis & conversionem à pessimis operibus injunxerat, collaudasset, gravi sententia concludit: *Volens igitur dilectos suos pœnitentiae participes fieri, omnipotente sua voluntate stabilivit; quare magnifica ejus & gloria voluntati obsequamur & suppliciter misericordiam & benignitatem ejus implorantes, relictis vanis operibus, contentione & emulatione, qua ad mortem ducit, ad misericordiam ejus advolvamur.* Implorari igitur vult & precibus fatigari DEum Israelitarum exemplo Christianos, quorum ad cœlum usque facinora clamaverant, ut voluntati Dei obsequentes peccata coco rubriora & cilicio nigra per pœnitentiam retractent atque adeo ad DEum sese convertant. Clemens quoque Alexandrinus, libro VI. Stromat. p. 479. Edit. Heinianæ, quosdam peccatorum duci pœnitentia ait, quamquam nondum sepe solidè vel firmiter crediderint, quo casu per preces prebeat Deus petitiones. Ita ad ipsam loquitur experientiam. Qui enim in illicitis voluptatibus longo tempore volvit, earumque jucunditate, illectus difficillime ab iisdem retrahitur, Divino tamen motu vel in Ecclesia per verbi ministrum, vel domi per lectionem scripti cuiusdam sacri excitatus, salutis suæ periculum ad animum revocare incipit, fluxas primo de peccatis suis cogitationes & ad DEUM suspiria, quæ & ipsa preces sunt, mox magis serias, ut Deus carnem ipsius domare & saluti suæ consulere velit, orationes ad Deum fundere incipit, quibus tamen longo saepe tempore repetitis, nondum, ob fixum in voluptatum exercitio habitum, ipsa sepe missis, firma in DEUM fiducia & ελπιζομένων ταύταις, salutis, quam precando querit, in dubitata in animo certitudo, insequitur, carne & spiritu longo saepe tempore inter sese luctantibus, donec fixum in animo propositum, ab omnibus illicitis voluptatibus remittendi, inque Servatore suo unicum gaudium suum & delectationem querendi, insequatur. Qui animi

animi ad sepe pœnitentiam & indubitatem in vita emendationem motus recte à Clemente dicitur ex precibus provenire, quantumlibet nondum plena fiducia instructis. Nec aliter hanc luctam S. Chrysostomus describit Homilia in Psalmum VI. anno MDCLXI. à Joanne Baptista Cotelario ex Manuscripto codice Regiae Bibliothecæ S. Laurentii Scorialensis edita. Describuntur per megistov grandia & innumera Davidis peccata, quæ ad horrendum & terribile Dei tribunal ipsum rapiant, neque tranquillitatem in conscientia relinquant ullam. Sæpe se sibi proposuisse pœnitentiam agere, de die tamen in diem eandem procrastinasse, adeoque mendacem se propositi apud Deum inventum esse. Parum abesse, quin de gratia Divina desperet. Nec quicquam sibi superesse, nisi suspitia & preces. *Da nobis, ô Deus, vitæ tempus & da nobis tempus conversionis.* Et quandoquidem innatum habes & inseparabilem humanitatis abyssum & longanimitatis pelagus, ne in furore tuo arguas me neque in ira tua corripias me, sed adhuc atque adhuc erga me esto patiens, ne festines immaturum me è vita demetere, neque properes me excindere ut sicum infructuosam, sed tanquam bonus & benignus dominus dona mihi cum cæteris beneficiis etiam hunc annum ad pœnitentiam. *Converte me Domine & eripe animam meam, salvum me fac propter misericordiam tuam.* Ita Chrysostomus. Nec aliter cæteros quoque psalmos pœnitentiales pro Divina sua eloquentia, *παραφράζει.* Poteratque hoc uberrime ex aliis etiam patribus, psalmos pœnitentiales exponentibus, illustrari, si vel opus esset, vel chartæ parci haud deberet.

XXI. Cum utraq[ue] militantium acies, tum qvæ pro veritate precum pro suimet conversione ad Deum fusarum, tum qvæ contra eandem arma ex sacrarum Scripturarum promptuario expedit, gravibus fundamentis, qvæ ne dubitationi qvidem ulli obnoxia esse videri queant, nitatur, & vero Spiritus veritatis, qui in omnem nos veritatem dicit, Joh. XVI. 13. & quem mentiri impossibile est, Hebr. VI. 18. sibimet contradicere nequeat, dispiciendum nobis est, quo pacto conciliari queant. Et primo qvidem rem qvarumlibet vel in perfecto completoque statu suo considerari, vel in initiis tantum, aut etiam, in progressu tralatitium est. Sunt enim, ut qvarumlibet rerum aliarum, ita earum cumprimis, qvæ morali bonitate gaudent, certi quidam gradus, per quos ad perfectionem eluctantur. Quod

C 2

fastigi,

fastigium si obtinuerint , presso quidem sensu talia vel talia denominantur , ut tamen , quæ ad *ἀκρότητα* istam non pervenerunt , veritate ideo penitus non excidant . Ita in naturalibus vera domus est , quæ jacto quantumlibet infirmo fundamento , qualiacunque habet conclavia , tectumqve pluviam in locis non unis transmittens , in tantum tamen adparata est , ut inhabitari possit & necessariis familiae negotiis locum & tutamen præstare . Ut tamen verior , immo verissima appelletur domus , quæ immoto fundamento inaedificata injuriis externis omnibus valide resistit & ad quælibet familiae negotia aptissimum præstat subsidium . Quæ duæ domus si secum invicem comparantur , prior illa veræ domus denominationem amittit , eaque soli posteriori adscribitur . Ita in moralibus vera justitia dicitur , verusque judex , qui sententiam dicit , legibus qualitercunque convenientem , dummodo ex animi malitia jus non pervertat , nec inordinatis affectibus frenum laxet . Verior interea judex est , qui mature consideratis omnibus actionum circumstantiis , sententiam fert ex solida juris scientia citra omne passionum studium legi exacte conformem . Ut quando justitia illa prior huic posteriori comparatur , illa ob nævos & defectus veræ justitiae appellationem amittere videatur & deperdere . Ita & de precibus judicandum esse ei facile persuadebitur , qvi in memoriam sibi revocaverit freqventes de infirma fide DEI querelas & quod infirmitas carnis cum fidei robore saepe diu multumque luctetur , ut cum Paulo conqueri necesse habeat : miser ego homo , quis me liberabit à morte corporis hujus ? Rom. VII. 24 . Cum S. Literæ conversionem & pœnitentiam describunt , qualis esse debeat , si in perfectione sua spectetur , declarant ; ut tamen ideo non negent , pœnitentiam veram esse , quæ ad istum perfectionis gradum eluctata nondum est , aut à gradu illo , quem semel affecuta est , iterum defecit .

XXII. Sunt nempe in precibus , pro suimet conversione fusis , tria , quæ consideranda esse quilibet facile animadvertiscat . Primo preces ipsæ , deinde agnitione peccatorum , deque iis contritio , denique fiducia in gratiam DEI ob Christi meritum posita . In singulis vero deprehendi certos quosdam gradus , qui si vel absint vel ad sint , rem ipsam vel minus veram reddant , vel veriorem , omni dubio caret . Ita preces post commissa mortalia peccata vel sunt plane frigidæ , vel se- ria

niæ quidem sed statim remissæ, vel denique, ut pat est, continuatæ. De illis primi generis precibus dubitandum non est, parum illas aut nihil plane externa specie de vera precum ratione in se continere, cum vel in meris labiis consistant, vel vix effusæ in ventum abeant. Hæc enim plurimorum ex hujus seculi hominibus perswasio est, si graviter peccaverint, (nam leviora ne ad animum quidem ut revocent, digna aestimant) si vel suspirio uno, vel precatione ex libello recitata pœnitentiam vel simulaverint vel expresserint, intereaque in peccatis aliis sua opinione leviculis, nec deprecatione dignis, tempus omnne traduxerint, veram se suaque persona dignam pœnitentiam egisse. O utinam hi vel *Chrysostomi* Homiliam, ex qua supra §. XX. pauca quædam speciminis loco excerpimus, & legerent & ad animum revocarent, ut stuporem suum agnoscerent & deplorarent! Similes hi sunt illis, qui injuriarum, etiam atrocium, in judiciis accusati, si convicti ad deprecationem per sententiam adigantur, manum tandem læso, averso ab eo vultu, ne voculari quidem dicentes, inviti porrigunt. Hæc nempe est eine Christliche Ubbitte. Negari tamen hoc non obstante nequit, id genus preces, quantumlibet contratas & circumcisas, ex Spiritu Sancti motu pullaque oriri, quippe quæ instrumenta mediaque esse debebant ulteriorum in animo peccantis motuum, quamquam hi fuerint repressi, adeoque & de precum veritate quidpiam participasse, cum à Spiritu S qui est *Spiritus veriatis*, I. Joh. IV, 6. nil nisi verum provenire possit. Dantur & preces seriæ, quamquam non continuatæ, verum statim remissæ. Quales forte plerorumque eorum esse solent, qui dum ad privatam confessio nem admissi ex libellis complurimas legunt recitantque ad DEUM pro vera pœnitentia preces, etiam ex intimo pectore provenientes, qui tamen certis quibusdam adfveti peccatis, quæ præcipue in occulto perpetrare solent, habitumque in iisdem contraxerunt, nihil minus quam ab illis remittere animo suo propositum habent. Unde & qui usi sacris sunt, privatarum precum statim obliti ad pristinam redeunt vitam, extra Synaxeos celebrandæ casum opus iis haud esse existimantes, cum ut vera pœnitentia, ita & veræ preces quotidianæ esse deberent. Quæ tamen preces cum de vera ratione precum magis, quam quarum paulo antea fecimus mentionem, participant, eo facilius, DEO operante, in completas verissimasque transire possunt. Deni-

C 3

que

que quas continuatas fixasque diximus, quamquam omnium confessione verissimarum precum aestimatione censeantur, non tamen, qui easdem fundunt, conversorum numero statim estimantur. Quis enim in veriores efficacioresque unquam ad DEUM misit preces, quam David? Et tamen, Chrysostomo interprete, inter ipsa ardentissima spiria moram à DEO expetit, ut conversionem suam cum successu fructuque promovere possit.

XXIII. Jam si ipsam peccatorum agnitionem & contriti pectoris angustias respiciamus, si illas temporalium tantummodo pœnarum metus precanti excutiat, spreta Divini Numinis in ipsam peccatorū foeditatem indignatione, veri doloris id nomen haud meretur, meretur tamen, si deprecatus Divinum in peccata furorem hujus quoque ævi pœnas vel mitigari petas vel prorsus auferri. Habis hic præeuntem Davidem in duorum psalmorum initiis: *Domine, ne in ira tua redarguas me & ne in excandescientia tua castiges me.* Quam castigationem dein per immissam corpori tabem, morbos, debilitates, sibimet ipsi vero aliorum contemptum, intentatos dolos, institutas persecuciones interpretatur. Quicquid vero sit de doloribus ex contritione ob peccata ortis, pro ipsa quoque peccati displicentia & horrore adversus illud concipiendo, antequam convertaris, preces fundi posse ne dubitari quidem potest. Qui his mundi deliciis & carnis voluptatibus deditus est, ejus ex quotidiano exercitio animus ita occalluit, ut pro peccatis ea non reputet. Cur vero monitus ab altero, ut animæ suæ consulat, nec falsa ipsius perswasio in æternam aliquando damnationem ipsum præcipitet, non possit serias ad DEum fundere preces, ut si res ita se habeat, ut monitor persuadere ipsi annis fuerit, oculos sibi aperiat, quo in voluptatum, tantopere hactenus ipsi amatarum, deformitatem & abominationem introspicere, eamque vitare possit?

XXIV. Nunc ad argumenta, adversus preces pro suimet conversione ad DEUM fusas, §. IIX. & seqq. adducta, progrediendum, nostrumque de iis judicium aperiendum est. Et primum quidem quod ex prædicata ubique in sacris fidei ad orationem ejusque virtutem & efficaciam, necessitate deducitur, non potest intelligi nisi de iis, quæ promissam orationi efficaciam, eamque ab homine creditam, inse-
qvuntur, non autem de fide ipsa, ab homine prævia pœnitentia impe-

impetrantia. Quomodo enim in fide preces effundere possum pro impetranda fide? Si fidem jam habeam, DEUM mihi & peccatis meis gratiosum esse velle & peccata mihi remittere, quid opus est, DEUM invocare, ut fidem in me excitet & efficiat. Augmentum fidei expetere à DEO, fide præsente, possumus, Luc. XVII, 5: non item fidem ipsam. Qui beneficiis à Principe reip. civibus promissis frui desiderat, impetrare ea nequit sine fiducia, in promissionem Principis posita. Sed antequam hanc in eum fiduciam ponere possit, ut promissionis, civibus factæ, eundem participem faciat, libello supplice & precibus impetrare debet. Quisquis hominum beneficiis, à DEO Ecclesiæ suæ promissis, frui desiderat, impetrare ea nequit, sine fiducia in DEUM propter Christum posita. Sed antequam hanc in DEUM fiduciā ponere possit precibus opus est, ut excitare in se peccatorum seriam agnitionem & dolorem, eaque prævia fidem seu fiduciam in Christi passionem, pro peccatis satsifacientem, excitare velit. Utrumq; precibus efflagitandum esse, antequam homo credat, peccata sibi propter Christum remissa esse, & omnes libelli precursorii clamant, & res loquitur ipsa. Præterea tria sunt in fide, notitia, assensus & fiducia. Ut preces fundantur ad DEUM, necessaria simpliciter sunt duo priora, in se considerata. Verum enim est hic illud Apostoli: *quomodo invocabunt, in quem non credunt?* *Quomodo credent, de quo non audierunt?* Rom. X, 14. Cum enim v. 10. sine fide, qua est fiducia, in meritum Christi posita, neminem salvari posse innuisset Apostolus, jam amplius ostendit, fidem hanc fiduciale concipi non posse sine annunciatione Evangelii, cui fides, id est, assensus sit præbendus, ut ex hoc assensu fiduciam justificantem & salvantem concipere possis. Ad utrasque preces fide opus est, ad eas, quibus justificationem & salutem impetro, fide, quæ est fiducia, in meritum Christi posita, & ad eas, quibus fiduciam peto & impetro, notitia & assensu, quippe sine quibus præviis fiducia generari non potest. Ita puto clarissimum esse, preces me fundere & posse & debere ad DEum, ut me ad pœnitentiam & fidem, qua meritum Christi fiducialiter apprehendam, disponat, antequam fidem actu ipso habeam, adeoque illa Scripturarum testimonia, quæ ad ipsam precum efficaciam fidem requirunt, intelligi de iis precibus, quibus fides justificans actu ipso expetitur, fide, ut est notitia & assensus, jam præsente. Fit enim sapissime, ut vel mali-

tiam

tiam & atrocitatem peccati non agnoscamus, vel si agnoscamus, de eorum remissione, utrum illam impetraturi simus, desperemus. Antequam ergo petimus, ut peccata nobis condonet & per apprehensionem Christi nos justificet, utrumque impedimentum ut removeat. Deus, precibus expetere possumus & debemus, nempe ut & peccati atrocitatem agnoscamus & ut remitti ea nobis posse statuamus & credamus.

XXV. Jam in secundo argumento. §. IX. proposito, supponitur, beneficium remissionis peccatorum & imputatae Christi justitiae per preces jam esse impetratum. Quare mirum non est, tantum beneficium illico insequi grati animi documenta erga benefactorem. Sicut qui civilegium à Principe actu ipso impetravit, variis grati animi signis Principi ex devoto obligatoque pectore pietatem suam demonstrat. Ipsa præterea in precante & remissionem peccatorum petente devotio, submissio animi, variaque amoris & reverentiæ signa, antequam beneficium, quod expetit, impetrat, antequam peccatorum remissionem & donationem justitiae Christi consequatur, DEO non possunt non esse grata & accepta, quia ad conversionem tendunt, quamquam nonnunquam, quam seria etiam sint, à carnis & mundi seductione intercipiantur. Cum enim fides, qua justificat & salvat, variis actibus justificationem per fiduciam, in meritum Christi positam efficientibus, acquiratur, utpote vera mysteriorum Divinorum notitia, ad quam, etiam in necessariis tantum, comprehendendam multo sæpe tempore multisque diligentiaæ actibus opus est, assensu item iisdem præbendo, porro agnitione peccatorum, etiam eorum, quæ pro peccatis ante non reputavimus, dolore item obitam Divinam in animo concepto & desiderio salutis, fieri non potest, quin ante fidem, hominem justificantem & salvantem, plures actus iijq; DEO placentes & ab ipso imperati, fidem justificantem antecedant & ab homine per preces à DEO rogari & impetrari possint. Nam de his actibus, fidem antecedentibus, non minus, quam de iis, quæ fidem seqvuntur, verum est illud Apostoli, *omnis datio bona & omne donum perfectum desuper descendit à Patre luminum*, Jac. I. 17. Quamquam enim actus illi, fidem efficientes, nondum sint eosque perfecti, ut hominem justificant, perfectionem tamen habent, suo gradu convenientem, ut fidem magis magisque producere possint; sic ut

ut nec illi actus, qui fidem aetate produxerunt & adeo per ipsam fidem
funt, perfecti sunt simpliciter, sed in altera demum vita perficien-
tur, i. Cor. XIII. 9.10. Quo tamen non obstante vere boni sunt &
DEO placentes.

XXVI. In tertio argumento, §. X. proposito, id, quod fal-
sum est, supponitur, eos nempe, qui fide justificante destituuntur & ta-
men preces ad DEUM serias pro conversione sua effundunt, eorum
impiorum nomine comprehendi, quos DEUS audire non velit. An
enim publicanus eo tempore, quo ad DEUM precatus est: *DEUS
propitius esto mihi peccatori*, Luc. XIIIX. 13. impius dicendus fuerat?
Aut David, cum precatus est: *Jehova, ne in ira tua redarguas me
& in excandescencia tua castiges me. Nam iniuriae meae transiuerunt
caput meum, sicut onus grave aggravata sunt praetere*. Computruerunt,
contabuerunt vulnera mea propter stultitiam meam. Psalm. XXXIX. 2.
§. 6. impiorum & scelerorum numero comprehendebatur? Quia tamen
profitetur: *desiderium suum unicè ad DEUM esse & gemitum suum DEO
absconditum non esse*. Quod de impiis, qui a DEO aversi sunt, ejus-
que indignationem parum curant, dici non potest. Cum igitur toties
totiesque dicitur DEUS impiorum preces non audire, necessario intel-
liguntur impii, qui dum in luto variorum scelerum quotidie volutan-
tur, tamen cum adversus aliquis casus delicias illorum perturbat, pœ-
nitentiam quidem profitentur, DEOque sunt supplices, sed feliciori
forti restituti, ad vomitum illico redeunt & posteriora eorum deteriora
sunt prioribus. II. Petr. II. 20. Qvomodo enim DEUS eorum preces
exaudire non potest, qui pœnitentia scelerum suorum ducti ad DEUM
confugiunt, cum hoc ipsum jussit DEUS & peccatores voluntati DEI
obsequentes impietatem exuere, DEUMque timere incipiant? Et
quamquam non intra unum momentum pœnitentiam absolvere & o-
mnem corruptæ carnis rebellionem suppressimere possunt, DEUS tamen
longanimis est, 2. Petr. III. 9. & pœnitendi conatum moramque pro im-
pietate non imputat, dummodo is cum malitia aut hypocrisi non sit
conunctus. Id enim si fiat & preces pro conversione eum tantum in
finem instituantur, ut DEUS pœnitentia nostra motus, morbos, ca-
lamitates, opprobria, persecutioes a nobis avertat, eoqve impetrato
ad vomitum revertamur, prioribusque flagitiis indulgeamus, tales
preces non exaudiiri, sed rejici a DEO ultro largimur.

D

XXVII.

XXVII. Circa quartum argumentum, §. XI. dispositum, observandum est, quamlibet rem moraliter bonam vel in perfectione sua & quasi fastigio considerari, vel in gradibus suis depressoibus. Id verum est & de qualibet virtute & de quolibet instituto & actione moralis. Qui orationem sacram pro suggestu habendam describit, omnes ejus virtutes, quæcunque eandem ornare possunt, sollicite enumera, ut ad persuadendum eandem efficaciorem reddat; ut interea non neget, si infra illam perfectionem subsideat, orationis tamen Ecclesiasticæ indolem eam non amittere. Ita & qui preces ex sacris describit, eadem opera & accuratione defungitur. Quod si quis exemplum tantum excellentissimi & quasi miraculosi precatoris, Davidis, descripturus esset, quas ille virtutes & affectiones bonarum precum apprehenderet? Ut ille ardet Spiritu? Quæ conquirit verba? Quæ suspiria, quos gemitus emittit? Ut se prosternit coram DEO & quasi pro nihilo reputat? Ut conteritur animo ob peccata, ut cruciatur? Ut nocti diem & diei noctem orando conjungit? Ut clamat, quo exaudiatur? Ut spem suam in DEO omnem, nihil in suam justitia ponit? Quia fiducia plerumque preces suas quasi obsignat? Qui tamen ad hoc culmen precandi artem non deducit, ideo veras preces non emittere dicendus non est. Qui serio orat, ob Christum sibi remitti peccata, quamquam illa remissa nondum sint, nec orans coram DEO justificatus, tamen orat ex Spiritu, qui hunc primum conversionis gradum æque in illo excitat ac ultimum. Nec enim momento conficitur poenitentia. Clamandum, urgendum, instandum. In cubiculo, inter labores, in Ecclesia. Si vero omnes preces provenire debent ex animo, à peccatorum macula puro, neque publicanus, neque David, neque Manasses peccatorum suorum remissionem petere debuerunt. Primo petenda est peccatorum remissio, qua impetrata animus à peccatis purus conservandus, eoque animo alia beneficia à DEO sunt expetenda.

XXIX. Ex quibus citra dubium dispalescat, quid & de ultimo argumento, §. XII. proposito, judicari debeat. Quo jure enim Pelagianismus objectari ei doctrinæ poterit, quæ docet, Spiritum S. excitare in homine nondum converso, vel per lectionem Scripturæ vel per prædicationem verbi, ad Deum sese convertendi desiderium? Cumq; haud ignorat, quam difficilis res sit, ab inveterata peccandi consuetudine remittere, Christiq; gratiam implorare, preces ad DEUM fundere, ut Spiritu suo illuminare ipsum velit, ne fucatam pro vera conversionem apprehendat

hendat? Quin & adire Ecclesiæ ministrum, ab illoque pariter precibus contendere, ut de vera conversionis ratione cum ipso conferat, ne spuriam pœnitentiam pro genuina apprehendendo ipso conversionis effectu fructuque excidat? Anne hæc universa Pelagiana sunt? Cave, ne hæc dicendo in gratiam Divinam blasphemiam committas. Non omne id Pelagianum est, quod fidem & conversionem actualem antecedit. Idem Spiritus S. supra omnem naturam agens, est, qui & conversionem & media conversionis, quæ inter & preces sunt, Jer. XXXI, 18. operatur. Ordine graduque procedit Spiritus S. & gradus conversionem impetrandi æque sunt à Spiritu S. ac conversio ipsa. Liberius aliquando patres, in controversiarum conflictu positi loqvuntur. Non *latenter* semper & *intus*, sed manifeste per verbum & extrinsecus per ministerii operam in voluntatem irregeniti agit Spiritus S., ut vel pededentim eundem convertat. Non quidem ex fide sunt irregeniti pro conversione sua preces, qua fides in tertia fidei parte, quæ fiducia dicitur, Christi meritum actu apprehendit, sunt tamen ex fide, quæ vera esse credit ea, quæ revelata sunt & assensum iisdem præbet, quod nempe DEUS solis iis Christi merita & peccatorum remissionem elargiri velit, qui Spiritus sui ductum antea, fusis continuis precibus, sequi & peccata non perfundet, & in momento, sed consulto, exploratis peccati recessibus, agnoscere & abominari pensi habeant. Præclare *Lutherus noster*, Tom. IIX. Witt. p. 334. Man nenne nun diese Bewegung contritionem oder attritionem, sollen wir doch mit den Sophisten/ (qvæ & hodie nil nisi Pelagium & Pelagianismos crepant) nicht lehren; daß es eines Menschen (Pelagii) Bewegung, sondern des H. Geistes Werk seye/ dann die (Pelagianische) Natur, ohne den Heil. Geist, hasset nicht/ sondern liebet die Sünde/ hat nicht Schmerzen/ sondern Freude an der Sünde und Neigung an der Sünden und kan ihr nicht satt werden. Darumb wenn der H. Geist den Menschen durch die Buß erweckt, bildet er ihm viel andere Neigung in die Herzen/ daß sie sehen die Schande der Sünden/ und gedanken an die Straffen und Zorn Gottes. Auf diese Gedanken folget dann, daß man der Sünden feind wird / und ein herzlich Verlangen hat nach der Vergebung der Sünden. So folgen alsdann nicht heuchlerische/ sondern warhaftige und ernstliche Bewegungen/ Schmerzen wegen begangener Sünden/ Bekanntnuß der Sünde und

und guter Fürsatz/die Sünde hinfert zu fliehen und zu meiden. Hæc-
ne Pelagiana sunt, quæ fidem, actu justificantem, antecedunt, nonnun-
quam inter varias luctas multos dies, immo annos? Cum igitur The-
ologi nostri negarunt, nos antevertere fidem precibus posse, ex natu-
ralium virium arbitrio profectis, & absque Spiritu profusis, cum nemo
possit Jesum Dominum dicere, nisi in Spiritu S. recte utique docue-
runt, quia iidem Theologi docuerunt, homines irregenitos in via
conversionis constitutos & sæpe longo tempore nondum conversos,
sed in diuturna lucta constitutos, haben Werke des heiligen Gei-
stes/der sie durch die Buß (contritionem) erwecke/das sie der Sünden
feind werden/und ein herzlich Verlangen haben nach der Ver-
gebung der Sünden und ernstliche Bewegungen die Sünde zu
meiden. Quanti hi motus Spiritus Sancti? Et quomodo hi vel sine
Septem Psalmorum poenitentialium precibus aut oriri aut existere
possunt?

XXIX. Atque ita constare arbitror preces pro conversione sui
ipsius ad DEUM fusas, verissimas esse hominis Christiani preces, Di-
vina & promissione & mandato, fideque exauditionis nixas, Christi-
anoque utique more fieri, ut in omnibus libellis precatoriis preces ad
S. Synaxin accessuris commendentur, veram seriamque poenitentiam
à DEO exorantes. Quæritur vero ad majorem, hujus argumenti illu-
strationem, quid de heterodoxorum precibus, cum vel de religione sua,
vel de aliquo illius dogmate, vel de interpretatione certi alicujus loci
Biblici dubitare incipiunt, Divinamque illuminationem implorant, sit
fentiendum? Removeamus ante omnia ab ejusmodi precibus ea, quæ
illa in se invalida atque irrita reddunt, utpote cum funduntur ad san-
ctos, vel ad eorundem merita & intercessionem provocatur, vel simili
superstitione preces maculantur, id enim si fiat, ad indignationem
potius DEUM, quam exauditionem commovent, argumento effati
Apostolici Jac. IV. 3. Quæ si absint, negare nolim, DEO illas in tan-
tum non displicere, quod partem conversionis suæ & quasi fundamen-
tum, agnitionem errorum & peccatorum, à DEO exambiant. Cui si
in uno dederint precatores locum, & ad alia progressum fieri posse
spes est. De Thoma Aquinate & Fr. Swarezio narrat Drexelius a-
pud Dannhauerum Part. II. Theol. Consc. Sect. I. p. 255. si quæstio
difficilis & implicata legentibus aut scribentibus occurrerit, ad Chri-
sti crucifixi pedes, quem sibi animo vivum efformaverint, se suppli-
ces

ces abjecisse , proque impetrando lumine effudisse preces & si etiam num dubii hæcerent , preces produxisse & ardenter orasse. Qui si ad veritatis lumen non penetrarunt, præjudiciis suarum superstitionum fascinati , vel à precibus , quibus operam *ἀλεξάνδρας* dare debebant, I. Thess: V, 17. remiserunt , aut Spiritui in ipsis operanti, mundanis rationibus moti restiterunt. Qui à Pontifica Ecclesia ad nos accedunt, plerumque hanc occasionem facti sui vel prætexunt vel allegant, quod exurgentibus sibi dubiis ad preces confugerint , quibus ad DEUM serio fusis lucem veritatis subinde majorem adepti , tandem Romanam deseruerint , & Evangelio nomen dederint. Quod de quibusdam verum esse & per preces effectum , nullo modo dubitari debet.

XXX Deinde quæritur: an & Diabolus precari & à DEO exaudiri possit ? Occasionem quæstioni præbet Hiobi historia. In illa enim cap. I. II. & c. II, 5. Diabolus à DEO petit , ut ipsius primo facultates, deinde & liberos adfligere , diripere & è medio tollere , denique corpus ipsum misere excruciare ipsi liceret. Exaudit quoque Diaboli orationes DEus: *ecce, inquiens, quicquid habet Hiob, in tua sit manus.* Itemque: *eece, sit & corpus ipsius in manu tua, tantum uitæ ipsius parcas.* Quam historiam dum in mentem sibi revocat Augustinus , Tom. X. Opp. in Psalmum CXLIV. Petuit , ait , *Job tentandum Diabolus & accipit.* *Attendite fratres mei, magnum mysterium discendum, repetendum, tenendum animo, nunquam obliuiscendum,* propter abundantiam temptationum in isto seculo. *Quid dicam? Revere ra comparandus Apostolus Diabolo.* *Apostolus rogat & non accipit,* Diabolus petit & accipit. Sed non accepit Apostolus propter perfectionem suam , accepit Diabolus ad damnationem suam. Evidem proprie loquendo preces effundere ad DEum non possunt Diaboli , quia à facie Divina sunt rejecti & gratiæ omnis expertes. Si tamen quidpiam à DEO & petunt & obtinent , id fit ad propriam confusionem & damnationem. Observat autem scite & eleganter D. Seb. Smidius ad h. l. Imperativos hic: mitte, age, tange, parce , cum de Diabolo dicuntur , non esse precum & humilis subjectionis , sed irritatio nis atque incitationis , & quidem malitiosa seu cum malitioso affectu conjuncta , ceu pateat ex ipsa DEI interpretatione , c. II, 3. *וְתַסִּיחֲנֵר יְהוָה וְirritasti me.* Quasi dicere vellet Diabolus: *quid gloriaris de Jo-*

bi pietate, ô DEUS? Aggredere, si hoc audeas, ipsius corpus, adflige, lacera, excrucia, torque, in frusta quasi discerpe. Tum vero falli te videbis, Hiobo tantam attribuendo probitatem. Quæcum expresso DEI testimonio, quod Diabolus ipsum irritaverit, sole clariora sint, ultro sequitur, nec Diabolum per preces id petuisse, nec DEum precibus dedit locum. Nec enim, qui alterum ad duellum provocat, aut ad jurgia rixasque irritat, precibus expetiisse conflictum dici potest.

XXXI. Denique de iis, qui cum Jona, exidente grandissima tempestate, in navi fuerant, quos inter maximam partem gentiles erant, quo pacto exaudiri à DEO potuerint, cum neque conversi ad veram religionem fuerint, neque pro conversione sua preces, sed tantum pro avertendo periculo, effuderint, quæritur. Agnoscent omnes interpretes, etiam recentissime D. Polyc. Lyserus & D. Jo. Schmidius, Argentinensis, plerosque, qui in navi fuerant, gentiles fuisse, immo forte præter Jona nū omnes. Quamquam vero naturæ instinctu in periculo ad DEum confugerint, ejusque imploraverint opem, non tamen ad orationes ipsorum, quippe primum idololatricas, (quisq; enim אל אלהין ad DEOS suos clamaverat v. 5.) DEum respexisse, cum abominatio illæ potius in auribus DEI fuerint, Psalm. CXV, 8. Qui itaq; animum suum ad illas attendere DEus & à naufragii periculo liberare navim potuerit? Quare à Jona v. 9. primum informati, non amplius preces suas אל הלהין, ad DEOS suos, sed אל יהוה ad verum Israelis DEUM effuderunt, v. 14. Quod cum magna èμφάσι v. 16. repetitur, unde & exauditi fuerunt. Qua in re cum nostrarum partium interpretes conspirent, Janus tamen Birchieri, Theologus Danus, in curiosissima Prophetici Libri Jonæ Expositione anno MDCLXXXVI. in lucem edita, p. 53; non vereatur indubitanter pronunciare, Jonæ socios in navi jam tum, cum v. 5. dicitur אל אלהין, clamasse: illos εν πεντεδέκα πληγαῖς φορέα τῆς οἰστεως invocasse verum Israelis DEUM, ejusdem illos enixius implorasse auxilium, à quo id ipsum obtinere sperarint ferventiores prophetæ preces & invocationem. Nimis autem emphatica est locutionis diversitas, dum quilibet non יהוה, ut postea, sed אלהי, quod generalius est, & quibuslibet Diis etiam ab ipsis scripto-

scriptoribus sacris in Scriptura tribuitur, cum è contra nomen יהוָה, nemini alii, neque gloriam suam idolis tribui velit Deus, Es. XLII, 8. invocasse dicitur, postea vera solus יהוָה & frequenter quidem exprimitur. Videri eqvidem queat, impossibile fuisse, ut homines gentilibus superstitionibus ab incunabulis dediti quasi in momento à Jona ab idolatria sua averti potuerint. Sed qui consideraverit, id longè minus de innumerabili Ninivitarum multitudine, qui tamen reapse conversi fuerunt, intra tantillum temporis spatum sperari potuisse, præterea ad animum sibi revocaverit, qvæ v. 9. de Jona recensentur, sacrorum scriptorum more, brevem tantum eorum summam continere, facile in alias deveniet cogitationes. Ex timore enim, quem, qui in navi erant, inde conceperunt, liquide patet, ait D. Schmidius, prophetam ubirius patriæ, nationis, offici, instituti, vocationis, fugæ rationem exposuisse, in primis etiam de summa Jehovæ majestate, potentia, zelo, judicio, non pauca commemorasse. Inde enim tantus nantas timor invasit, qui dubio procul conscientiarum quoque suarum instituerunt examen & ex propriis peccatis perterrefacti ira se Divinæ obnoxios agnoverunt. Erant præterea Assyrii Israëlitæ regioni contermini, quibus adeo Judæorum religio non fuerat incognita, ut & hoc pacto ad tantum Jonæ miraculum eo brevius ad veram & Divino verbo consentaneam pœnitentiam penetrare possent. Denique multa hic prorsus miraculosè à DEO acta esse & deglutitio Jonæ à pisce, à DEO ipso hunc in finem disposito, (ut nempe & Kikaion postea dispositum, c. IV. 6) immediata nempe DEI actione, ut posset Jonæ capere, sustentare, ejicere, & ejusdem ex pisce expulito & in grandi civitate prædicatio & prædicationis denique successus, multis miraculis intervenientibus disposita esse omni dubio caret. Ex quibus omnibus patet, navigationis illius socios tum, cum pœnitentiam acturi erant, non amplius fuisse gentiles, sed veræ religionis confortes, & proselytismi quasi candidatos, ad eundem per Jonam traductos, qui deinde una cum Ninivitis veram agere pœnitentiam poterant, eandemque opere ipso demonstrare, juxta c. III. 5. f.

XXXII. Atque hæc pro instituto nostro sufficient. Tu verò, ô DEUS miserationum, ô Pater omnis gratiæ & consolationis! Nunquam absconde faciem tuam à nobis. Nunquam misericordiæ tuæ,

guæ

quæ æterna est, obliviscere. Nunquam miserendi à nobis affectum averte. Te enim nos deserente, ut favilla & funus perimus. Peccavimus omnes, & sine te resurgere ex peccato non possumus. Erravimus à via, & sine te duce eluctari ex deviis non possumus. Ceditimus in foveam, & manum te nobis haud potrigente eluctari ex miseria non possumus. Fac, ut quotidianorum lapsuum memores misericordiam tuam quotidie imploremus. Ut errorum nostrorum periculo admoniti veritatis tuæ semitam sine intermissione quæramus. Ut quia in foveam prolapsi nostris viribus resurgere non possumus, tuo auxilio nos elevemus. Peccata nostra ante oculos nostros quotidiè siste, ut remissionem eorum quærere nunquam obliviscamur. Lapsus nostros menti nostræ quotidie inscribe, ut ad te resurgentum esse ceu perpetuo monitore impellamur. Miserationes tuas pectoribus nostris impri-
mæ, ut ad gratiæ tuæ desperationem nunquam adigamur. Converte nos, Domine, ut convertamur. Trahe nos ad te, ut poenitentiam agamus. Consolare nos, ne desperemus. Sis memor misericordiæ tuæ, & peccata nobis nostra remicte. Memento passionum Filii tui, utque illas salutari fiducia amplectamur, Spiritus tui virtute effice. Mitte in præcordia nostra Spiritum tuum, qui ad vitam sanctitati tuæ p'acentem nos inflammet. Da, ut tuis in nobis motibus nunquam reluemur. Ut gratiæ tuæ divitiis ad sanctiora semper inflammemur. Ut è gratia & amore tuo nunquam excidamus. Ita à te, Pater, tuoq; amore nunquam divellemur. Ita tuis meritis & beneficiis, ô Fili, æternum perfruemur. Ita tuis, ô Sancte Spiritus, ductibus tantorum beneficiorum nunquam faciemus jacturam. Tuo nomini, ô DEUS,
It & laus & honor & gloria in nunquam terminanda
secula!

FINIS.

Cat. MSS. A 166, uise 19